

JEMNITZ JÁNOS:

A NEMZETKÖZI MUNKÁSMOZGALOM KÉRDÉSEIRŐL

A Világtörténet elé

A nemzetközi munkásmozgalom mindig is eleven, élő folyamat volt, teli a való életre való reagálásokkal, s a lehetséges akciók körüli vitákkal. Mint Marx híres „Brumaire” könyvében írja: a sok támadás és vereség után mindig bekövetkezett az újragondolás, felülvizsgálás időszaka. Ebben az értelemben teszünk közzé az újabb nemzetközi munkásmozgalom történeti irodalomból tematikailag a lehetőség határáig széles – de terjedelmileg nagyon is körülhatárolt – cikkeket.

Az itt közreadott anyag válogatásánál az a szempont vezetett, hogy gondolkodásra készítő, a munkában segítő, s ha lehet, ne is csak egyszerű „részkérdéseket” mutassunk be. Hobsbawm tanulmánya kétségtelenül ilyen, amennyiben másfél évszázad teljes történetét foglalja össze, illetőleg problémáira világít rá. (Megjegyezzük, a gondolkodásra készítő szándék átértészt az is mutatja, hogy e tanulmányról a Marxism Today hasábjain egész vitasorozat jelent meg – amit sajnos mi itt közölni már nem tudunk.) Ugyanitt, a Marxism Today-ban jelent meg Monty Johnstone írása, amely azt példázza, hogy az angol kommunista történészek mily kritikus szemmel vizsgálják felül pártjuk történetét, pontosan a lehetőségek felől megközelítve a problémákat.

Más szempontból ugyancsak fontosnak látjuk az Otto Bauer centenárium kapcsán a bécsi vitaülésről közölt beszámolót, mert ez vélekedésünk szerint ismét csak jól szolgálja egyébként szükös tájékozódásunkat méghozzá egyszerre két témában is: Otto Bauer és az ausztromarxizmus egykori megítélését illetően és azt illetően, hogy ezt a fontos munkásmozgalmi jelenséget, az ausztromarxizmust miként látják ma az olasz kommunisták, a német baloldali szociáldemokraták, és – persze – maguk az osztrákok.

A már említett terjedelmi korlátok miatt horizontunkat egyelőre nem tudtuk tágabbra nyitni. Két más „területet” annyiban tudtunk csak „bemelni”, hogy a történész személyi portrék körében bemutatjuk az orosz marxista munkásmozgalom történetírás egy tragikusan elhalt reprezentánsát,

Jurij Sztjeklovot. Sztjeklov a századforduló időszakában a Neue Zeit hasábjain már megtalálta útját a szélesebb nemzetközi közvéleményhez, már akkor feltűnt alapos és tárgyilagos, önálló kutatási eredményeivel – később azonban nagyon is megfélekeztek róla, s a fiatalabb nemzedékek úgyszólván nem is ismerik. A dokumentum rovatban a belga munkásmozgalom Magyarországon ugyancsak alig ismert úttörőjét, teoretikusát, Marx és Bakunyin kortársát – és vitapartnerét, C. de Paepe-t mutatjuk be –, akinek gondolatai, szavai mögül ugyancsak jól érezhetjük a belga mozgalom eleven lüktetését, problémáit. Végül megemlékezünk Georges Hauptról, az Erdélyből származott, sokunk által ismert párizsi professzorról, aki párizsi „székházából” mindig az európai, sőt Európán-kivüli nemzetközi munkásmozgalomnak is szenvedélyes, s az eddigi válaszokkal soha be nem érő tovább-kutatója volt.